

KOBİ SNAPSHOT:

Türkiye'nin Güney Bölgesi'ndeki Suriyeli Küçük İşletmeler

19 Nisan 2021



Building Markets

Connecting **Entrepreneurs**. Creating **Jobs**. Sustaining **Peace**.

BU SNAPSHOT HAKKINDA

Building Markets, rekabetçi yerel küçük ve orta ölçekli işletmeleri (KOBİ'ler) bularak, oluşturarak ve tedarik zincirlerine ve yatırıma bağlayarak istihdam yaratır ve ekonomik büyümeyi teşvik eder. Kuruluş, 2006 yılından bu yana, modelini 26.000'den fazla KOBİ'yi desteklediği sekiz farklı pazara ulaştırmış, bu KOBİ'lere 1,3 milyar ABD Doları sözleşme, 21 milyon ABD Doları tutarında kredi kazanmalarına ve 70.000'den fazla tam zamanlı eşdeğer iş yaratılmasına yardımcı olmuştur. Building Markets genel merkezi New York'tadır.

Building Markets veri odaklı bir modele sahiptir. Kuruluş, yerel firmaların kabiliyetlerini doğrulamak ve faaliyet gösterdiği her pazardaki zorlukları ve fırsatları değerlendirmek ve bunlara yanıt vermek için işletmeler hakkında ayrıntılı veriler toplamaktadır. Kuruluş, bu benzersiz veri setinden yararlanarak tedarikçiler, alıcılar ve diğer özel ve kamu sektörü paydaşlarına kısa, hedefe yönelik analizleri sunar. Building Markets, yerel tedarikçilerin görünürliğini artırmak ve onlara büyüme fırsatı vermek için aratmaya imkan veren çevrimiçi eşleştirme platformunda iş profillerinde topladığı bazı verilere ağırlık vermektedir: <https://entrepreneurs.buildingmarkets.org/>

Türkiye'de Building Markets, Güney Bölgesi'ndeki KOBİ müşterilerinin, çok ihtiyaç duyulan istihdam yaratımı da dahil olmak üzere, önemli ekonomik katkıları hızlandırmak için onlarla yakın işbirliği yapıyor. Kuruluşun Güney Bölgesi'ndeki mülteci KOBİ'leri destekleme stratejisi, ortaklıklara, tedarik zincirlerine ve sermayeye erişimlerini kolaylaştırarak görünürliğini artırmaya ve ev sahibi topluluklarla bütünleşmeye odaklanıyor.

Bu KOBİ Snapshot, 30 Ekim 2017 ile 31 Ocak 2021 tarihleri arasında Türkiye'deki 1.136 KOBİ ile yapılan Building Markets doğrulama ve yeniden doğrulama anketleriyle toplanan verilere dayanmaktadır. Bunlardan 1.123'ü işletme Suriyelilere ve 13 işletme de Türklere aittir. Örnekteki çoğunlukla Suriyelilerin sahip olduğu işletme sayısına bakıldığında, veri analizi bildirilmiş ve Suriyelilerin sahip olduğu işletmeler için sonuçlar çıkarılmıştır. Veriler, Akdeniz bölgesinde Adana, Mersin ve Hatay'da ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde Gaziantep, Kilis ve Şanlıurfa'da yerleşik KOBİ'leri içermektedir. Bu raporun amaçları doğrultusunda bu bölgeler birlikte Güney Bölgesi olarak anılacaktır..

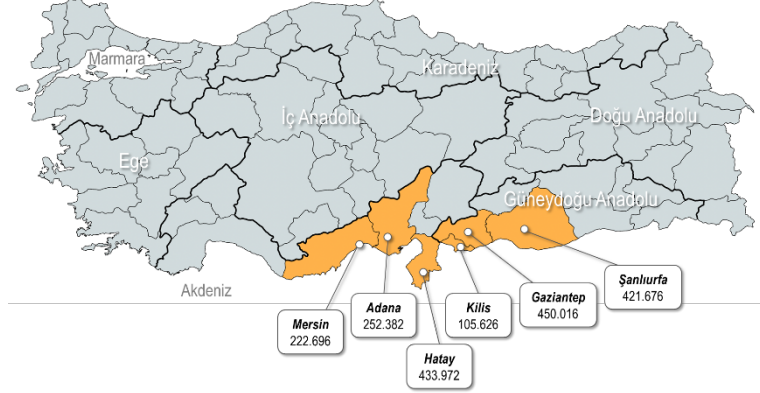
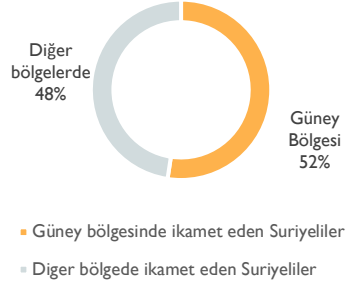
Bu KOBİ Snapshot, Kıdemli Teknik Uzman Basel Hariri ve Veri Analizi İstatistikçisi Zonglong Chen'in analiz desteği ile hazırlanmıştır. Bu KOBİ Snapshot ile doğrudan ilgili herhangi bir soru veya yorum şu adrese iletilebilir: newyork@buildingmarkets.org. Türkiye'de faaliyet gösteren Suriyeli bir şirketseniz veya yatırım, sermaye veya tedarik zincirinizi genişletmek ve çeşitlendirmek için Suriyelilere ait doğrulanmış tedarikçileri belirlemekle ilgileniyorsanız, lütfen turkey@buildingmarkets.org adresinden bizimle iletişime geçiniz.

I. İÇERİK

Türkiye dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. Türkiye'de¹, Geçici Koruma kaydı bulunan 3,6 milyon Suriyeliden, 1,9 milyonu (yaklaşık %52'si) Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin ve Kilis gibi güney illerinde yaşamaktadır. Suriyeli mülteciler Adana'da %11 ve Kilis'te %75 olarak, bu altı ildeki birleşik nüfusun %19'unu oluşturmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve göçmenlerin sayısındaki artışa, kurdukları, sermaye getiren ve kendileri için iş yaratma potansiyeli olan işletme sayılarındaki artış eşlik etmektedir². Resmî olarak, tamamen veya kısmen Suriyeli mültecilere ait olan 10.000 resmi şirketin ortalama yedi kişiyi istihdam ettiği ve ülkede 250.000'den fazla mülteciye destek verdiği tahmin edilmektedir³.

Şekil 1 – Türkiye'de Suriyeli



Suriyeli mülteci girişimciler Türkiye'de yeni piyasa dinamikleri ile karşı karşıya kalmışlardır. Rekabetçi bir ekonomi ve daha denetime tabi (regüle edilmiş) ticari ortamla uğraşmak zorunda kalmışlardır. Building Markets ağındaki Mersin merkezli bir gıda üreticisi "Her şeyi çok iyi yaptım; üretim hattım, gıda üretim sertifikalarım ve beraberinde nitelikli çalışanlarım var, fakat Suriye'de bir numara olmama rağmen Türk pazarına giremiyorum" demektedir. Sektörel nişleri, Pazar sınırlamaları ve yaşanan büyüme güçlükleri göz önüne alındığında (bkz. Bölüm 4), Suriyelilere ait işletmeler küçük ölçekli işletmeler olarak kaldılar. Building Markets'ın Türkiye çapındaki ağındaki 2.138 Suriyeli işletmenin %83'ünün 10'dan az çalışanı (mikro), %16'sının 10 ila 50 çalışanı (küçük) ve %1'inin 50 ila 250 çalışanı bulunmaktadır (orta).

Türkiye'deki Suriyeli nüfusunun ve işletmelerinin çoğu, eski İpek Yolu da dahil olmak üzere tarih boyunca göç ve ticaretin kavşak noktası olan güney illerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye, Suriye ile Gaziantep, Hatay ve Kilis illeri boyunca uzanan en uzun kara sınırını paylaşmaktadır. Bölge, Türkiye'deki⁴ toplam KOBİ sayısının %13,3'ünü oluşturan canlı bir KOBİ sektörüne sahiptir. İç pazara ve ihracat pazarlarına çeşitlendirilmiş ürün ve hizmetler sağlarlar. Toptan-perakende sektörü, bölgedeki en fazla kayıtlı KOBİ'yi oluştururken, arkasından ulaştırma ve depolama (%15,4) ve imalat (%10,1) sektörleri gelmektedir. GSYH açısından en büyük il Adana olup, onu Gaziantep izlemektedir. Gaziantep aynı zamanda Güney Bölgesi'ndeki en büyük yoğunlaşma olan şehirdir ve Türkiye'nin En Büyük 1.000 Sanayi Kuruluşu (ISO 1000) arasındaki 57 şirkete ev sahipliği yapmaktadır ve sanayi sektöründeki en yüksek istihdam yüzdesine sahiptir. Bu rapor kapsamındaki illerin ekonomilerine ilişkin ek ayrıntılar için Tablo 1'e bakınız. 2011'den bu yana Suriyeli mültecilerin akını bu ev sahipliği yapan iller üzerinde bir miktar ekonomik ve sosyal baskı oluştururken, aynı zamanda girişimcilik becerileri, sermaye, ihracat artışı ve istihdam yaratma potansiyeli getirmiştir.

Tablo 1 – Güney Bölgesi için Seçilen Bazı Ekonomik Göstergeler

	Adana	Gaziantep	Hatay	Mersin	Şanlıurfa	Kilis	Toplam
Nüfus (2019) *	2.237.940	2.069.364	1.628.894	1.840.425	2.073.614	142.490	9.992.727
GSYH (2018) - Bin TL**	72.187.342	68.300.915	49.406.412	66.363.670	32.561.955	3.485.433	292.305.728
Kişi Başına GSYH (2017) - USD**	7.735	7.656	7.084	8.538	3.888	6.048	6.825
İstihdamın Sektörel Dağılımı							
Tarım %	19,4	15,0	24,5	19,4	36,1	15,0	21,6
Sanayi %	22,6	33,0	24,7	22,6	17,4	33,0	25,6

¹ BMMYK Türkiye. <https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-turkey-stats>

² Building Markets. Hikayenin Başka Bir Yüzü: Türkiye'deki Suriyeli KOBİ'lere İlişkin Bir Değerlendirme. 2017.

https://buildingmarkets.org/sites/default/files/pdm_reports/another_side_to_the_story_a_market_assessment_of_syrian_smes_in_turkey.pdf

³ TEPAV. Türkiye'deki Suriyeli Girişimcilik ve Mülteci Start-up'lar: Türkiye Deneyiminden Yararlanmak. 2018. <https://www.tepav.org.tr/en/haberler/s/10023>

⁴ TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Small-and-Medium-Sized-Enterprises-Statistics-2019-37548> TRC1, TRC2, TR62 ve TR63 istatistik alt bölgelerini içerir ve bu raporun kapsadığı daha fazla ili içerir.

Hizmet %	58,0	51,9	50,8	58,0	46,5	51,9	52,9
Kurulan Şirket Sayısı (2018) **	1.597	2.123	1.335	2.026	849	197	8.127
Türkiye'nin 1000 En Büyük Sanayi Kuruluşları(ISO 1000) - (2017) **	25	57	15	10	0	0	107
Faal Vergi Mükelleflerinin Sayısı (2018) *	182.933	169.963	114.091	179.163	90.933	8.187	745.270

* TÜİK

**TOBB, Ekonomik Raporu 2018

2. GÜNEY BÖLGESİ'NDEKİ SURİYELİ İŞLETMELERİN PROFİLİ

Aşağıdaki veriler, Türkiye'nin Güney Bölgesi'nde bulunan, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin ve Kilis merkezli Suriyeli KOBİ'lerin profilini sunmaktadır. Türkiye genelinde Building Markets tarafından doğrulan ve hizmet verilen 2.174 kayıtlı şirketin 1.136'sı (%52,5) bu illerde bulunmaktadır⁵. Kalan işletmeler (%82,8) İstanbul'da yer almaktadır

Bu bölgedeki 1.136 KOBİ'nin, %85'i mikro, %13'ü küçük ve %1'i orta ölçeklidir. Türkiye'deki Suriyeliler, pazar fırsatlarını büyük ölçüde kendi toplulukları içinde değerlendirmek için ekonomik, sosyal ve kültürel sermayelerine güvenen mikro ölçekli işletmeler kurmuştur. Mikro işletmeler kayıtlıdır ve kendileri ve aile üyeleri için geçim kaynağı arayan mülteci girişimciler için avantaj sağlayan asgari altyapı gereksinimleri ile kurulmuştur. Bu mikro işletmeler tekstil, gıda ve hizmet sektörlerinde Suriyelerin yoğunlaştığı bölgelerde faaliyet göstermektedir. Buna örneğin grafik tasarımcılar, web geliştiriciler, bakkallar, restoranlar, büfeler, berberler, terziler, giysi üreticileri ve ayakkabıcılar, toptancılar ve perakendeciler ve hazır giyim atölyeleri dahildir. Diğer taraftan, daha az sayıda Suriyeli girişimci KOBİ'ler kurabilmiştir. Bu girişimciler, önceki girişimcilik deneyimlerine, belirli üretim yöntemlerine ilişkin bilgi birikimlerine ve göç öncesi sosyal sermayeye, yani diğer Suriyelilerle ortaklıklar kurmaya ve uluslar ötesi (transnational) ticari ilişkileri geliştirmek için eski müşteri ağlarıyla ilişkileri canlandırmaya güveniyorlardı.⁶

Güney illerindeki KOBİ'lerin faaliyet gösterdiği ilk beş sektör toptan ve perakende (%47), imalat (%24), gıda hizmeti (%10), profesyonel faaliyetler (%4) ve bilgi ve iletişimdir (%3). Suriyeli işletme sahipleri ile yapılan görüşmeler, işletmelerinin sektörünü esas olarak mesleki geçmişleri, çevreleri ve sermayelerinin yanı sıra mevcut konumlarına göre sunulan fırsatlara göre seçtiklerini göstermektedir. Örneğin, ülkenin en büyük Organize Sanayi Bölgelerinden birine ev sahipliği yapan Gaziantep, diğer illere göre daha fazla sayıda imalatçı KOBİ'ye sahiptir. Sonuç olarak, her büyüklükteki Suriyeli işletme sayısında Gaziantep ilk sırayı alırken, onu Mersin izlemektedir. Buna ek olarak, Gaziantep'te imalatın güçlü olması nedeniyle KOBİ'lerin sayısı diğer illere göre daha fazla olup aşağıdaki mallara odaklanmıştır:

Tablo 2 – Gaziantep'te Suriyelilerin sahibi olduğu KOBİ'ler tarafından üretilen ürünler

Mikro	Küçük	Orta
Textil, hayvan yemi, hazır giyim, ayakkabı, gıda maddeleri, tıbbi giysiler, inşaat ve endüstri için metal işleri, tek kullanımlık tıbbi ürünler, mobilya, metal el sanatları, perde ve ev tekstili, deterjan ve paketleme makineleri.	Gıda endüstrisi için üretim hatları ve makineler, PE ve Naylon plastik ambalaj malzemeleri, fleks baskı ambalaj malzemeleri, ayakkabılar, giysiler, halılar ve paspaslar, plastik kalıp ve diğerleri.	Deterjanlar, triko giysiler, ayakkabılar, giysiler ve gıda endüstrisi için üretim hatları.

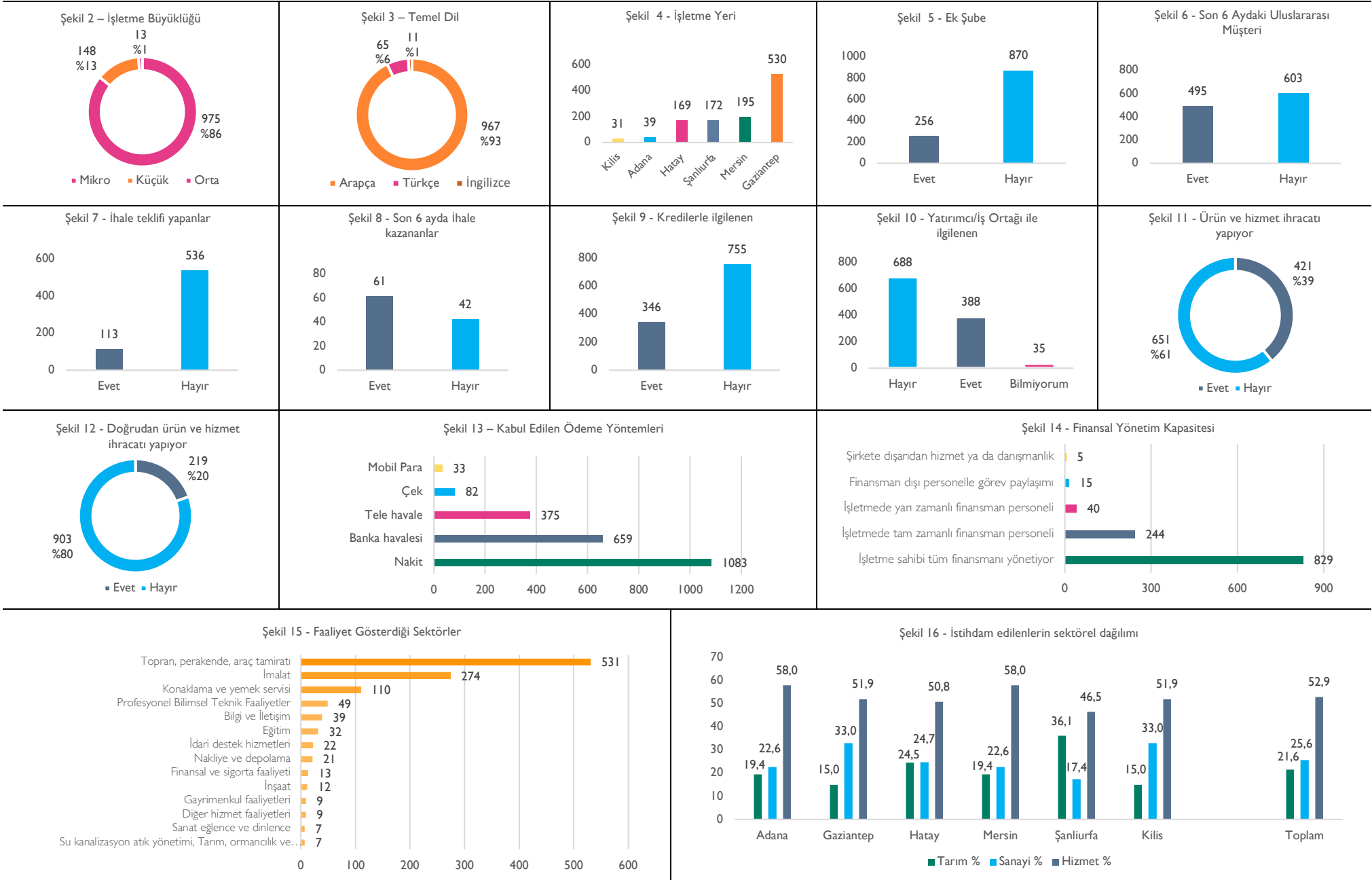
Güney Bölgesi'nde, Suriyeli KOBİ'lerin %39'u ürün ve hizmet ihraç ediyor. KOBİ'ler en büyük ihracat gelirlerini Irak (KOBİ'lerin %22,5'i), Suriye (%21,4) ve Suudi Arabistan Krallığı'ndan (%8,6) elde etmektedir (Şekil 17, sayfa 7). Araştırmalar, 2011 yılında Türkiye ve Suriye hükümetleri arasındaki ilişkilerin kötüye gitmesi üzerine Suriye'ye ihracatın bir önceki merkez olan İstanbul'dan önemli ölçüde azaldığını ve güneydeki Hatay, Mersin ve Gaziantep illerine kayarak arttığını ve bu şehirlerdeki Suriyeli işletmelerin sayısının artmasına yol açtığını göstermektedir⁷. Bu işletmelerin ihracat kabiliyetleri için Bölüm 3'e bakınız.

⁵ Bu şirketlerden 13 tanesi Türk malıdır

⁶ Türkiye'de Suriyeli Mülteci Girişimciliği: Kayıt Dışı Ekonomide Göçmen Sermayesinin Entegrasyonu ve Kullanımı, Reyhan Atasü-Topcuoğlu, Hacettepe University

⁷ TEPAV. Türkiye'deki Suriyeli Girişimcilik ve Mülteci Start-up'lar: Türkiye Deneyiminden Yararlanmak. 2018. <https://www.tepav.org.tr/en/haberler/s/10023>

TÜRKİYE'NİN GÜNEY BÖLGESİ: RAKAMLARLA SURİYELİ KOBİ AĞI



3. SPOTLIGHT: GÜNEY BÖLGESİ'NDEKİ İHRACAT KABİLİYETİ

Güney Bölgesi'ndeki ihracata yönelik işletmeler, Türkiye genelinde Building Markets ağındaki tüm ihracatçı işletmelerin %56'sını oluşturmaktadır. Bu işletmeler, Türk şirketleri ve yerel odalar, kalkınma ajansları ve meslek birlikleri gibi diğer paydaşlarla ortaklaşa, ihracat gelirini ve istihdamı artırarak yerel ekonomik kalkınmada potansiyel birer aktördür.

Suriyeli ihracatçılar, girişimcilerin ağlarından ve dil becerilerinden yararlanarak ve bu pazarlardaki Türk ürünlerine yönelik talebe toptan ticaret yoluyla yanıt vererek, Orta Doğu ve Afrika'da bölgenin fırsatlarını genişletmektedirler. Aslında araştırmalar, Türkiye'de, özellikle Güney Bölgesi'nde, Suriyelilerin sahip olduğu işletmelerin artan sayısının, Türkiye'nin Suriye'ye ihracatının 2011 öncesi seviyelere yükselmesine, ihracat ürünlerinin çeşitlenmesine ve hedeflerin daha geniş MENA bölgesine⁸ yayılmasına katkıda bulunmuştur. Suriyeli KOBİ'lerin ihracat yetenekleri ve uygulamalarına ilişkin bulgular şöyledir:

- Güney Bölgesi'ndeki KOBİ'lerin %36'sı ihracat yapmaktadır. Büyük ölçüde toptan/perakende ve imalat sektörlerinde faaliyet göstermektedirler.
- Suriye'ye ait işletmeler tarafından en çok hedeflenen pazarlar Irak ve Suriye olup onu diğer Orta Doğu ülkeleri izlemektedir.
- Güney Bölgesi'nde Suriyeli KOBİ'lerin ihracatında ilk sırayı alan gıda ürünlerini giyim ve tekstil ürünleri takip etmekte ve toplam ihracatın %47'sinden fazlasını oluşturmaktadır. İhraç edilen diğer ürünler ise mobilya, ev aletleri ve ev eşyasıdır.
- Gaziantep, ulusal düzeyde⁹ ihracat değerinde beşinci sırada yer almaktadır ve Suriye, Irak ve diğer Ortadoğu ülkelerine ihracatta merkez olmaya devam etmektedir. Gaziantep'teki Suriyeli KOBİ'lerin %46'sı ihracat yapmaktadır. Suriye ile aktif sınır kapılarından birine yakınlığı ile Hatay; uluslararası bir limana ev sahipliği yapan Mersin ve Adana diğer önemli ihracat merkezleridir.

Tablo 3 - İşlere Bağlı Olarak İhracat Yapan ve Yapmayan KOBİ'ler

	Adana	Gaziantep	Hatay	Kilis	Mersin	Şanlıurfa	Ara Toplam
İhracat yapan KOBİ sayısı							
Mikro	%18	%27	%42	%29	%35	%9	%28
Küçük	%5	%9	%4	%3	%10	%0	%7
Orta	%3	%2	%0	%3	%1	%0	%1
İhracat ara toplamı	%26	%39	%46	%35	%45	%9	%36
İhracat yapmayan KOBİ sayısı							
Mikro	%72	%54	%47	%65	%49	%86	%58
Küçük	%3	%7	%7	%0	%6	%4	%6
Orta	%0	%0	%0	%0	%0	%0	%0
İhracat yapmayan ara toplam	%74	%61	%54	%65	%55	%91	%64

Tablo 4 - Bölge ve Sektöre göre ihracat yapan KOBİ'ler

Sektör	Güney Bölgesi	Diğer Bölgeler	Toplam	Toplam İhracat yapan KOBİ'lerin % olarak Güney Bölgesi
Perakende, toptan, araç tamiri	193	114	307	%62,9
İmalat	169	90	259	%65,3
Profesyonel, bilimsel, teknik faaliyet	13	23	36	%36,1
Nakliye ve depolama	9	9	18	%50,0
Bilgi ve iletişim	8	7	15	%53,3
Konaklama ve gıda hizmeti	4	5	9	%44,4
İdari destek hizmet faaliyetleri	4	9	13	%30,8
Gayrimenkul faaliyetleri	3	11	14	%21,4
İnşaat	2	5	7	%28,6

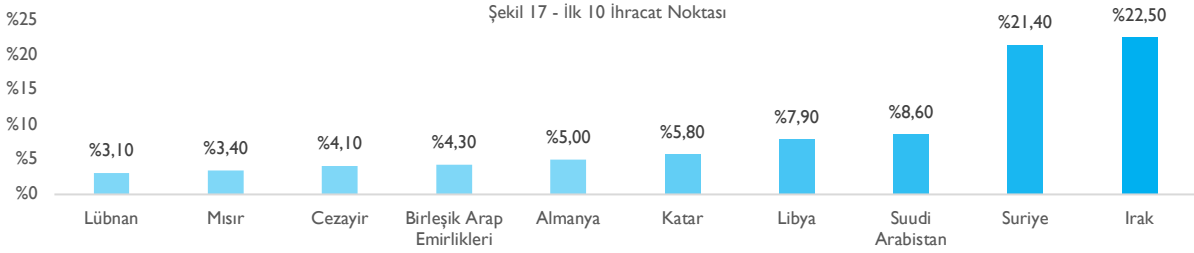
⁸ aynı yerde

⁹ TÜİK.

Diğer hizmet faaliyetleri	2	0	2	%100,0
Sanat, eğlence ve rekreasyon	1	1	2	%50,0
Tarım, ormancılık, balıkçılık	0	1	1	%0,0
Eğitim	0	4	4	%0,0
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet	0	2	2	%0,0
Madencilik	0	1	1	%0,0
Genel Toplam	408	282	690	%59,1

Tablo 5 - Gaziantep'teki KOBİ'lerin İhracatı

Ülke	Ürün	KOBİ #
Irak	Üretim hatları, elektrikli tıbbi cihazlar, tekstil, konfeksiyon, baskı hizmetleri, danışmanlık hizmetleri, mobilya, plastik, tıbbi malzeme, sabun ve deterjanlar, inşaat hizmetleri vb.	93
Suriye	İnşaat malzemeleri, çelik, ilaç ve tıbbi malzemeler, gıda, otomotiv yağı, hammaddeler, telekomünikasyon cihazları, elektrik jeneratörleri, makineler, ambalaj malzemeleri, Bilgisayarlar, kumaşlar ve giysiler, Danışmanlık hizmetleri vb.	92
Libya	BT Cihazları, tekstil makineleri, mobil aksesuarlar, kumaşlar ve iplikler, giysiler, ayakkabılar, pamuklu giysiler, makineler vb.	25
Suudi Arabistan	Defne Sabunu ve deterjanlar, giysiler, ayakkabılar, sıcak içecekler, araba parçaları, hammaddeler, plastik kalıplar, yiyecekler, makineler vb.	24
Cezayir	Gıda Üretim Hatları, Paketleme Makineleri, Pamuklu Giysiler, Giysiler, Plastik Ürünler, Plastik Kalıplar.	17



İşletmeler ayrıca Kuveyt (%2,6), Fransa (%2,1), Kanada (%1,9), Hollanda (%1,9), Fas (%1,5), Avusturya (%1,4), Bahreyn (%1,2), Danimarka (%0,5), Belçika (%0,3), Birleşik Krallık (%0,3) ve Avustralya (%0,2) ülkelerine ihracat yapmıştır.

Tablo 6 - Adana'daki KOBİ'lerin İhracat Ülkeleri

Ülke	Ürün	KOBİ #
Irak	Giysiler, gıda üretim hatları için paketleme makineleri	2
Suriye	Alkolsüz içecekler, paketleme makineleri	2
Suudi Arabistan	Giysi	1
Libya	Alkolsüz içecekler	1
Almanya	Tekstil, parfüm	2
Mısır	Paketleme makineleri	1
Fransa	Erkek giyim	1

Tablo 7 - Ürün Kategorisine göre Güney Bölgesinde ihracat yapan KOBİ'ler

Ürün Kategorisi	Adana	Gaziantep	Hatay	Kilis	Mersin	Şanlıurfa	Genel Toplam
Gıda ürünü	1	40	29	3	53	5	131
Giysi, Tekstil ve Aksesuar	2	57	12	3	5	5	84
Mobilya, Beyaz Eşya ve Ev Aksesuarları	1	11	2	2	5	2	23
Hizmet ve Genel Ticaret		17			3	2	22
Makine ve Endüstriyel Ekipman	4	12	1		3		20
İlaçlar ve Tıbbi Cihaz		12	5		2		19
Temizlik Ürünleri ve Kozmetik	2	7	2	2	3	1	17

Kağıt ürünler	9	1	4				14
Bilgisayar ve Elektrikli Ekipman	11	1				1	13
Araba ile bağlantılı ürünler	4	8					13
Tarım ve Çiftçilik Malzemeleri	1	2	1	7			11
Plastikler ve Plastik İmalatı	9					1	10
Ham madde	5	4					9
Diğer	6	2					8
İnşaat Malzemesi	4	3				1	8
Hediyeler, Oyuncaklar ve El yapımı ürünler	2	4					6
Genel Toplam	10	207	76	11	88	16	408

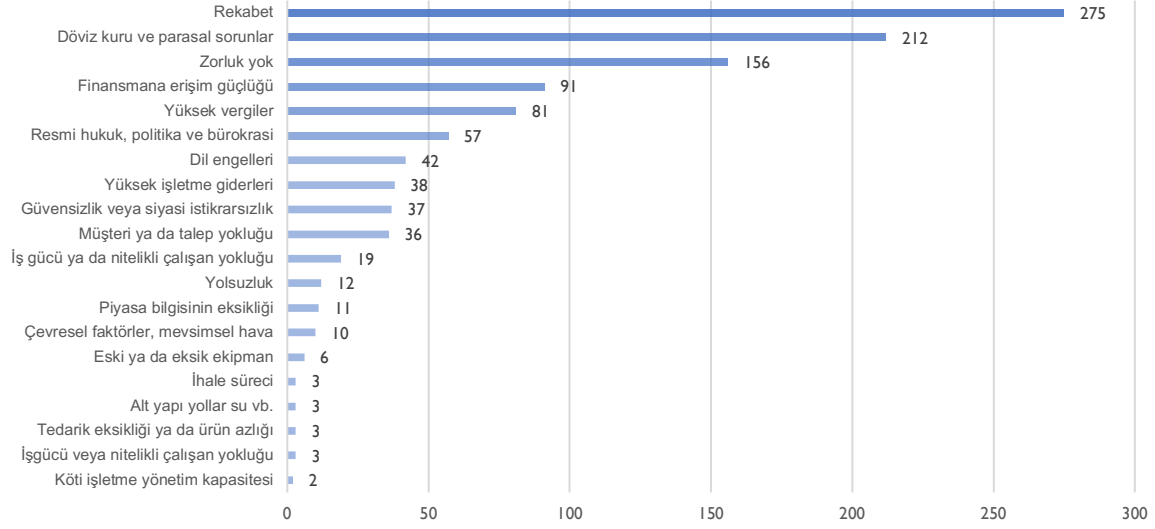
Tablo 8 – Büyüklük ve Sektöre göre İhracat yapan KOBİ sayısı

	Adana	Gaziantep	Hatay	Kilis	Mersin	Şanlıurfa	Ara Toplam	%
Mikro	7	147	69	9	68	16	316	%77
Toptan, perakende, araç tamiri	5	54	55	4	43	10	171	
İmalat	2	71	10	4	18	3	108	
Profesyonel bilimsel teknik faaliyet		8				2	10	
Nakliye ve depolama		2	3		4		9	
Bilgi ve iletişim		5			1	1	7	
İdari destek hizmet faaliyetleri		2		1			3	
Konaklama ve gıda hizmeti		1			1		2	
Diğer hizmet faaliyetleri		1	1				2	
Gayrimenkul faaliyetleri		1			1		2	
Sanat, eğlence ve rekreasyon		1					1	
İnşaat		1					1	
Küçük	2	50	7	1	19		79	%19
İmalat	2	35	2	1	10		50	
Toptan, perakende, araç tamiri		7	5		8		20	
Profesyonel bilimsel teknik faaliyet		3					3	
Konaklama ve gıda hizmeti		2					2	
İdari destek hizmet faaliyetleri		1					1	
İnşaat		1					1	
Bilgi ve iletişim		1					1	
Gayrimenkul faaliyetleri					1		1	
Küçük	1	10		1	1		13	%3
İmalat	1	10					11	
Toptan, perakende, araç tamiri				1	1		2	
Genel Toplam	10	207	76	11	88	16	408	%100

4. EYLEM ÇAĞRISI: KALKINMA ORTAKLARI OLARAK SURIYELİ KOBİ'LER

Suriyelilere ait işletmeler, iç pazar ve ihracat pazarlarındaki aktif ekonomik aktörlerdir, büyümelerinin önündeki engellere rağmen bölgenin refahına katkıda bulunma kayda değer kapasitelerini göstermektedirler. Güney Bölgesi'ndeki Suriyeli KOBİ'lerden toplanan verilere göre, en büyük zorlukları rekabet; döviz kuru dalgalanması ve finansmana sınırlı erişimdir. Suriyeli KOBİ'ler tarafından kullanılan pazarlama kanalları çoğunlukla Suriye ağlarına ve internete dayanmaktadır ve bu da daha geniş Türkiye pazarına katılımlarını ve hem rekabet güçlerini hem de büyüme fırsatlarını sınırlamaktadır. Gelişmiş görünürlük sağlamak ve pazarlara erişimi kolaylaştırmak için profesyonel ağlara üyelik ve ticaret fuarlarına ve internet tabanlı platformlara katılım gibi diğer pazarlama kanallarına ihtiyaç vardır. Türkçe dil becerilerinin eksikliği, Türk pazarındaki ağlar ve iş ortamına aşinalık gibi engellerin aşılması da rekabet gücünü artırmak için gereklidir.

Şekil 18 - Gelecek 6 ay içindeki en büyük zorluklar



Döviz kuru dalgalanmaları, özellikle toptan satış ve ihracat sektörlerinde, alacakları genelde 30 günden fazla vade ile olduğu için Suriyeli KOBİ'ler üzerinde ek baskılar yaratmaktadır. Türkiye'deki KOBİ'lere yönelik faktöring hizmetleri yaygın olarak bulunmasına rağmen, Suriyeli işletmelerin çoğu bu mali hizmetlere ve ürünlere aşina değildir. Hem işletme sermayesi hem de büyüme sermayesi olmak üzere finansmana erişim, Suriyeli KOBİ'lerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biridir. Building Markets, bu işletmelerle yaptığı çalışmalarda, mevcut nakit akışlarında boşluk yaratabileceği için 60 günü aşan ödeme koşulları olan ihalelere başvurma konusunda isteksiz olduklarını gözlemlemiştir. Yine de Suriyeli KOBİ'lerin çoğu, bankaya verilebilir şirket belgelerinin eksikliği, kredi geçmişi ve teminat gibi çeşitli nedenlerle finans kuruluşlarından finansman sağlamaya çalışmamaktadır.

Building Markets, Suriyeli işletmelerin Türkiye'nin Güney Bölgesi'nde ekonomik kalkınma ve istihdam yaratma açısından daha sürdürülebilir şirketler, rekabetçi ihracatçılar ve aktif ortaklar haline gelmesi için aşağıdakileri önermektedir:

- **Entegrasyon:** Güney Bölgesi'nde Suriyelilere ait işletmelerin performansını etkileyen, dil ve kültürel engellerden başlayarak birçok sosyoekonomik faktör vardır. Ev sahibi topluluklardan profesyonelleri işe alarak iş güçlerindeki çeşitliliği teşvik etmek ve yerel Türk iş demeklerine üye olmak gibi yerel çözümler, Suriyeli işletmelerin pazarlama yeteneklerini, kabul edilmelerini ve görünürliğini kuvvetlendirerek Güney Bölgesi'ndeki entegrasyonlarını kolaylaştıracaktır.
- **Teknoloji:** Dijitalleşme, KOBİ'ler üzerinde baskı yaratırken aynı zamanda pazar fırsatlarını da beraberinde getirmekte ve entegrasyonun ve büyümenin önünü açmaktadır. Teknolojik yetkinliklerin ve dijital stratejilerinin iyileştirilmesi, Suriyeli işletmelerin görünürliğini, verimliliğini ve pazar erişimini artıracak ve onları yerel ekonomiye katkıda bulunmak için daha iyi konumlandıracaktır.
- **Müşteri Hizmetleri:** Ürün ve hizmet geliştirme ve müşteri hizmetleri, özellikle pandemi sırasında iş operasyonlarının ayrılmaz bir parçası olması gereken sürekli süreçlerdir. Suriyeli işletmeler müşteri deneyimini, kalitesini ve performansını iyileştirmek için yetkinliklerini uygun desteklerle daha da geliştirebilirler.
- **Finansmana Erişim:** Suriyelilerin sahip olduğu KOBİ'ler, çoğu bankanın bilgi gereksinimlerini karşılamadığından (yani şeffaf mali tablolar, güvenilir iş planları, kurumsal yönetim standartları) Türk şirketlerine¹⁰ kıyasla daha yüksek teminat koşulları ile karşı karşıyadır. Aynı zamanda, bankalar genellikle Suriyeli şirketleri yeni karlı müşteriler olarak görmez ve bu nedenle ihtiyaçlarını karşılayacak ürünler geliştirmez veya pazarlamaz. Mali dokümantasyon ve politikadaki bu boşlukların kapatılması, krediler ve yatırımın önündeki engellerin aşılmasına yardımcı olacaktır. Geleneksel banka kredilerinin ötesinde, fatura faktoringi dahil yenilikçi finansman, Suriyeli KOBİ'lerin nakit akışını yönetmelerine ve tedarik zincirlerine erişimlerini artırmalarına yardımcı olabilir.

¹⁰ Dünya Bankası Finansmana Yenilikçi Erişim, 2019 - <http://documents1.worldbank.org/curated/en/469411572032903256/pdf/Turkey-Innovative-Access-to-Finance-Project.pdf>